

УДК 374.31

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.289408>

Валентина Водяна, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
Людмила Щур, кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
Сергій Маловічко, кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
Анатолій Баньковський, заслужений працівник культури України,
доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
Ірина Машталер, кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри теоретичних основ та методики фізичного виховання
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
Тетяна Солонинка, керівник та головний хореограф
Тернопільської танцювальної школи "Т.С."

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СВІТОБАЧЕННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена дослідженню особливостей формування естетичного світобачення дітей та молоді у процесі здобування мистецької освіти і залучення до художньо-творчої діяльності, що здійснюється у закладах поза-шкільної освіти, зокрема, у мистецьких школах. Виокремлено низку проблем, які знижують ефективність цього процесу. Запропоновано комплекс заходів для удосконалення системи позашкільної мистецької освіти в Україні.

Ключові слова: естетичне світобачення; діти; молодь; мистецькі школи; хореографічне мистецтво; музичне мистецтво; образотворче мистецтво; інклюзивна освіта.

Табл. 1. Рис. 1. Літ. 12.

Valentyna Vodiana, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Musicology and Methodology of Musical Art Department,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Liudmyla Shchur, Ph.D. (Study of Art), Associate Professor of the
Musicology and Methodology of Musical Art Department,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Serhii Malovichko, Ph.D. (Study of Art), Associate Professor of the
Musicology and Methodology of Musical Art Department,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Anatolii Bankovskyi, Honored Worker of Culture of Ukraine, Associate Professor of the
Musicology and Methodology of Musical Art Department,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Iryna Mashtaler, Ph.D. (Physical Education and Sports), Associate Professor of the
Theoretical Foundations and Methods Physical Education Department,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Tetiana Solonynka, Head and Chief Choreographer
of the Dance School "T.S." in Ternopil

FORMATION OF AESTHETIC WORLDVIEW OF CHILDREN AND YOUTH IN THE PROCESS OF ARTISTIC AND CREATIVE ACTIVITY IN OUT-OF-SCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS

The article is devoted to the study of the peculiarities of the formation of the aesthetic worldview of children and youth in the process of obtaining art education and involvement in artistic and creative activities carried out in out-of-school education institutions, in particular, in art schools.

The purpose of the article is to develop ways to solve the problems of art schools that negatively affect the formation of the aesthetic worldview of children and youth through art education. To achieve this goal, the study solved a number of tasks: the concept of "aesthetic consciousness" and the role of art education in the formation of aesthetic consciousness of children and youth

are defined; the current state of art schools in Ukraine is analyzed; the main directions of their activities, forms of organization of education and opportunities for the formation of aesthetic worldview in students of art education are identified; the problems of art schools that have a negative impact on their functioning and, accordingly, on the formation of aesthetic consciousness in children and youth are highlighted. The study used general scientific methods of cognition: critical analysis, information synthesis, induction and deduction.

The study found that art schools, as out-of-school education institutions, play an important role in shaping the aesthetic consciousness of children and youth, but today their functioning is complicated by a decrease in their number, limited access to artistic resources, insufficient number of qualified teachers, focus on assessments, and other problems. These problems limit their ability to fulfill their functions and promote the harmonious development of the individual through the arts. Solving these problems requires restoring and expanding the network of art schools, launching art teacher education and training programs, changing approaches to assessment, promoting interdisciplinary education, updating programs and teaching materials to reflect current artistic trends, ensuring compliance with legislation on inclusive education, and creating art centers where students can exchange ideas and work on creative projects.

The practical significance of the study lies in the possibility of applying the results obtained to further improve the system of out-of-school art education in Ukraine and improve the conditions for the formation of the aesthetic worldview of children and youth.

Keywords: aesthetic worldview; children; youth; art schools; choreographic art; musical art; visual art; inclusive education.

Постановка проблеми. Формування естетичного світобачення дітей та молоді через художньо-творчу діяльність у позашкільних освітніх закладах є важливим аспектом їх розвитку та освіти. Здатність сприймати і розуміти естетичні аспекти навколишнього світу відіграє важливу роль у формуванні повноцінної особистості. Вона сприяє розвитку творчих здібностей, культурному вихованню, інтелектуальному зростанню, а також виховує вміння цінувати красу та виражати себе у мистецькій діяльності.

У цьому контексті заклади позашкільної освіти, такі як мистецькі школи, гуртки та студії, мають потенціал стати важливими майданчиками для формування естетичного світобачення молоді. Саме тут діти та підлітки мають можливість досліджувати різноманітні мистецькі жанри, розвивати творчість і власний художній смак, а також отримувати якісну освіту у галузі мистецтва.

Отже, розглядаючи важливість формування естетичного світобачення через художню діяльність у позашкільних освітніх закладах, можна стверджувати, що дослідження є вкрай актуальним. Його результати не лише сприяють особистісному розвитку молодого покоління, але й мають велике значення для збереження і передачі культурних цінностей та національної спадщини.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Формування естетичного світобачення дітей та молоді є досить актуальною темою, яка досліджувалася такими вітчизняними науковцями (О. Горохова [2] та Е. Брилін [1]). Не менш актуальною є тема мистецької освіти та мистецьких шкіл, які відіграють важливу роль у формуванні естетичного світобачення особистості. Її вивченням займалися Н. Попудрібо [5], О. Стукало [11] та С. Симоненко [10]. Водночас недостатньо висвітленим на сьогоднішній день залишається питання формування естетичної свідомості дітей та молоді у процесі художньо-творчої діяльності у закладах позашкільної освіти, а саме, в мистецьких школах.

Формування мети статті. Мета статті – розробити шляхи розв’язання проблем мистецьких шкіл, які негативно впливають на формування естетичного світобачення дітей та молоді у процесі здобуття позашкільної мистецької освіти.

Виклад основного матеріалу. У сучасній науці естетична свідомість розглядається однією з форм суспільної свідомості, що виражає внутрішній світ і цінності особистості або суспільства через сприйняття та оцінку краси, гармонії й ідеалу в навколишньому середовищі [2]. Ця форма свідомості характеризується своєю емоційною природою, оскільки залежить від емоційних реакцій і оцінок. Естетична свідомість формується через практичний досвід, і що різноманітнішим є досвід людини чи суспільства, то багатшою та складнішою стає їхня естетична свідомість [1].

Формування естетичної свідомості розпочинається на ранньому етапі розвитку особистості, а саме, у дитинстві та підлітковому віці, коли формується більшість основних життєвих поглядів та цінностей. Важливу роль у цьому процесі відіграє мистецька освіта. Художня творчість, яка є основним видом діяльності у мистецьких школах, забезпечує формування усіх компонентів естетичної свідомості учнів, а саме:

- *розвиток креативності* – за допомогою активізації творчого потенціалу дітей та молоді, активізується їхня здатність генерувати нові ідеї і підходи у мистецькій діяльності;

- *збагачення емоційного досвіду* – учні навчаються виражати емоції через мистецтво, розуміти емоції інших через сприйняття і аналіз художніх творів;

- *розширення естетичного кругозору* – вивчення різних мистецьких традицій, стилів та культурних контекстів, допомагає учням краще розуміти світову культурну спадщину;

- *розвиток сприйняття і аналізу художніх об’єктів* – за допомогою комунікації з мистецтвом учні навчаються розрізняти й оцінювати художні твори, розуміти їхній зміст і структуру;

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СВІТОБАЧЕННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

- *формування здатності виражати власні думки та емоції через мистецтво* – у мистецькій творчості учні набувають навички виражати ідеї та почуття;

- *розвиток естетичного смаку та критичного мислення* – вивчення і аналіз великої кількості різних творів мистецтва сприяє формуванню естетичного смаку та розвитку критичного підходу до зразків культури;

- *стимулювання прояву індивідуальності та самовираження* – художньо-творча діяльність створює умови для розвитку в учнів потреби думати незалежно, розвивати уяву та здатність виражати власну унікальну ідентичність через мистецьку творчість.

Креативність, критичне мислення, естетичний смак, багатий емоційний досвід, широкий кругозір, розуміння різних культур і мистецтв, вміння сприймати й аналізувати художні твори, творчо мислити та самовиражатися є основними складовими процесу формування естетичної свідомості молодого покоління. Разом вони створюють основу для розвитку виразного, творчого й естетично насиченого сприйняття світу, а також сприяють формуванню цінностей та поглядів, що визначають естетичну свідомість сучасного суспільства.

Варто зазначити, що на формування естетичного світобачення дітей та молоді спрямована вся освітня система у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО), проте особливо важливу роль у цьому процесі відіграють навчальні предмети, які спонукають до активної художньо-творчої діяльності, такі як музика, хореографія, образотворче мистецтво тощо. Однак варто зауважити, що в системі ЗЗСО часто недооцінюється значущість мистецької складової, хоча вона є важливою для гармонійного розвитку особистості. У цьому контексті заклади позашкільної освіти

стають важливим доповненням освітнього процесу. Зокрема, початкова мистецька освіта здобувається у мистецьких школах, які, згідно з Переліком типів позашкільних навчальних закладів, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 6.05.2001 р. № 433, належать до закладів позашкільної освіти [6]. Мистецька школа вважається спеціалізованим закладом позашкільної освіти, який надає початкову мистецьку освіту та діє на основі Конституції України, законів “Про освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про культуру”, інших нормативно-правових актів, рішень засновників мистецьких шкіл, Положення про мистецьку школу та її статуту [8].

Основні напрями діяльності мистецької школи включають:

- *художньо-естетичний*, спрямований на розвиток творчих здібностей і обдарувань дітей та молоді, оволодіння практичними навичками, знаннями в області вітчизняної і світової культури та мистецтва;

- *мистецький*, спрямований на здобуття дитми та молоддю спеціальних мистецьких виконавських навичок під час активної мистецької діяльності.

Згідно з Положенням про мистецьку школу, затвердженим наказом Міністерства культури України 9 серпня 2018 року № 686, до мистецьких належать музичні, художні, хореографічні, хорові школи та школи мистецтв [7]. У кожній з них є перелік відділів, які можна обирати для навчання, з-поміж яких найбільш популярними у дітей та молоді є такі: музичний, хореографічний, образотворчого мистецтва.

Навчання у мистецькій школі відбувається паралельно з навчанням у закладі загальної середньої освіти. Початкова мистецька освіта, яка здобувається у мистецькій школі, поділяється на певні рівні (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні початкової мистецької освіти [7]

Рівні	Пояснення
Елементарний	Навчання у мистецькій школі відбувається паралельно зі здобуттям початкової освіти в 1–4-х класах ЗЗСО. Його основна мета – ознайомлення дітей з різними видами мистецтва та отримання ними елементарних знань за обраними напрямками
Середній рівень	Навчання в мистецькій школі відбувається паралельно з навчанням у 5–9-х класах ЗЗСО. На цьому рівні здобувачеві пропонується два варіанти – полегшений (без подальшої професійної підготовки) і поглиблений (передбачає підготовку до наступного рівня здобуття мистецької освіти)
Поглиблений	Навчання у мистецькій школі відбувається паралельно з навчанням у 10–11-х класах ЗЗСО. На цьому етапі продовжується професійне навчання учнів за обраними напрямками

Примітка: систематизовано авторами

На сьогоднішній день здобувачам мистецької освіти доступні очна, змішана та дистанційна форми навчання залежно від безпекової ситуації у регіоні. Форма навчання обирається з урахуванням необхідності підтримки якості мистецької освіти та досяг-

нення її здобувачами результатів, визначених освітніми програмами [12].

Таким чином, мистецькі школи є важливим елементом системи позашкільної освіти, де завдяки активній художньо-творчій діяльності можна не

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СВІТОБАЧЕННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

лише поглибити свої знання в обраному напрямі мистецтва, але й розвивати творчі здібності та формувати естетичну свідомість дітей і молоді. Навчання у мистецьких школах проводиться в очному, змішаному або дистанційному форматі паралельно з навчанням у ЗЗСО, тому учні можуть отримувати повноцінну освіту та розвивати творчий потенціал одночасно. Крім того, навчальний процес у мистецьких школах організований на різних рівнях складності, починаючи з елементарного, де діти ознайомлюються з основами мистецтва, та закінчуючи поглибленим, де вони вже можуть обирати конкретний напрям для подальшого професійного росту.

Усе це свідчить, що мистецькі школи відіграють важливу роль у формуванні естетичної свідомості дітей та молоді, розкриваючи перед ними широкі можливості для розвитку в мистецькій сфері та сприяючи гармонійному розвитку особистості. Втім,

сьогодні мистецькі школи перебувають у не найкращому становищі, що негативно впливає на їхню здатність виконувати свої функції. У зв'язку з цим необхідно приділити увагу проблемам, з якими зіштовхнулися мистецькі школи та вжити заходів для поліпшення умов їх функціонування. Розглянемо їх більш детально.

Скорочення кількості мистецьких шкіл. Цей процес розпочався у 1996/97 навчальному році та тривав до 2017/18 навчального року. Після цього їх кількість почала зростати і в 2021/22 навчальному році складала 1327 закладів (рис. 1).

Війна в Україні унеможливила підрахунок кількості мистецьких шкіл, адже значна кількість закладів позашкільної освіти розміщена на окупованих ворогом територіях. Крім того, станом на кінець серпня пошкоджено та зруйновано 1624 об'єкти культурної інфраструктури, серед яких – 122 заклади мистецької освіти [4].

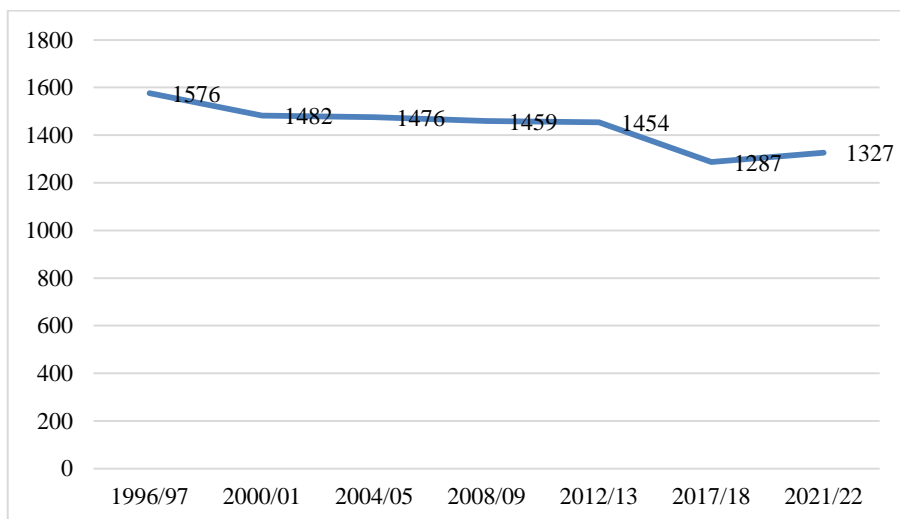

Рис. 1. Кількість мистецьких шкіл в Україні у 1996/97–2021/22 н. р., закл. [3; 9]

Примітка: систематизовано авторами

Обмежений доступ до мистецьких ресурсів. Велика кількість закладів позашкільної освіти має обмежений доступ до мистецьких матеріалів, обладнання й інфраструктури, що ускладнює розвиток творчості дітей і молоді. Особливо складна ситуація у мистецьких школах, які постраждали внаслідок бойових дій або розміщені на тимчасово окупованих територіях. Вважаємо за необхідне виділити такі основні проблеми мистецьких шкіл.

Відсутність кваліфікованих викладачів. Недостатня кількість кваліфікованих викладачів призводить до низької якості мистецької освіти. В умовах війни ця проблема є особливо актуальною, адже велика кількість фахівців виїхали за кордон [5].

Фокус на екзаменах та оцінках. У деяких випадках наголос на підготовці до мистецьких екзаменів

і отриманні високих балів затіняє естетичний аспект мистецтва, знижує інтерес учнів до творчості.

Обмежене застосування інтердисциплінарних підходів. Важливо розуміти, що мистецтво переплітається з іншими сферами життя. Недостатній акцент на інтердисциплінарних підходах обмежує розвиток креативності й естетичного мислення.

Недостатнє розуміння сучасного мистецтва. Світ мистецтва, як світ цінностей, постійно змінюється, тому важливо, щоб заклади позашкільної освіти оновлювали свої програми задля відображення сучасних мистецьких тенденцій.

Брак інклюзивності. Однією з функцій мистецької школи є здійснення інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами. Для цього повинні створюватися всі необхідні умови, в тому

числі, облаштовуватися спеціальні відділення, відділи та класи [7]. Однак на практиці не завжди дотримуються ці норми і не завжди забезпечується належна інклюзія осіб з особливими освітніми потребами в мистецькому навчанні. Це призводить до їх суспільного виключення і обмежує розвиток їхнього творчого потенціалу та можливостей до самореалізації.

Відсутність стимулювального середовища. Брак мистецького середовища, де діти та молодь можуть обмінюватися ідеями, надихатися і підтримувати одне одного у творчому розвитку, обмежує їхню мистецьку мотивацію.

Отже, мистецькі школи відіграють важливу роль у формуванні естетичної свідомості дітей та молоді, але сьогодні їх функціонування ускладнюється через скорочення кількості, обмежений доступ до мистецьких ресурсів, недостатню кількість кваліфікованих викладачів, фокус на оцінках тощо, що обмежує їхню здатність виконувати свої функції та сприяти гармонійному розвитку особистості через мистецтво.

Попри війну влада в особі уповноважених органів, керівники мистецьких шкіл, педагоги та громадські організації працюють над розв'язанням цих проблем. На територіях, звільнених від окупантів, відбудовуються мистецькі школи. Наприклад, завдяки фінансовій підтримці німецьких донорів (некомерційних організацій #WeAreAllUkrainians та help alliance від Lufthansa Group) відбудовано Бучанську дитячу школу мистецтв імені Левка Ревуцького [11]. Варто відзначити оновлення типової програми з музичної літератури для базового професійного рівня мистецьких шкіл, яке нещодавно презентував Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти [5]. Завдяки пільгам на навчання для деяких категорій дітей (учнів, чий батько або мати загинули під час війни; учнів, батьки яких мають 1-у та 2-у групи інвалідності; дітям одиноких матерів тощо) мистецька освіта стає доступнішою [10].

Незважаючи на досягнення у розв'язанні проблем мистецьких шкіл, важливо продовжувати працювати над поліпшенням ситуації, а саме:

- провести аналіз попиту та потреб у мистецькій освіті в різних регіонах з метою визначення оптимальної кількості мистецьких шкіл для забезпечення доступності освіти для усіх, хто бажає;
- поступово відновлювати та розширювати мережу мистецьких шкіл, зокрема на територіях, звільнених від окупантів;
- залучати інвестиції та спонсорську підтримку для відбудови і обладнання мистецьких шкіл сучасними матеріалами й інфраструктурою;
- запускати програми навчання та підготовки вчителів мистецтва, в тому числі із залученням досвідчених викладачів;

- створювати умови для повернення в Україну вчителів, які залишили країну через війну;

- змінювати підходи до оцінювання, акцентуючи увагу на творчому розвитку й естетичному вихованні. Важливо створити стимули для творчості та індивідуального розвитку в мистецтві;

- пропагувати інтердисциплінарну освіту, сприяючи взаємодії мистецтва з іншими сферами навчання. Розробляти курси та програми, що поєднують мистецтво з наукою, технологіями і гуманітарними дисциплінами;

- продовжувати оновлювати програми і навчальні матеріали з урахуванням сучасних мистецьких тенденцій. Залучати сучасних митців та кураторів для проведення майстер-класів і лекцій;

- забезпечувати виконання норм законодавства щодо інклюзивної освіти. Розробляти програми і методики навчання, що враховують потреби осіб з особливими освітніми потребами. Забезпечувати доступ до спеціалізованих класів та обладнання;

- створювати мистецькі центри, де учні можуть обмінюватися ідеями та працювати над творчими проєктами. Організовувати конкурси, виставки і заходи, що стимулюють творчий розвиток.

Запровадження цих заходів сприятиме розв'язанню проблем, які ускладнюють функціонування мистецьких шкіл, і забезпечить більш якісну й доступну мистецьку освіту для дітей і молоді. Важливо пам'ятати, що мистецька освіта є важливим чинником формування естетичної свідомості дітей та молоді, тому її удосконалення має стати першочерговим завданням влади, уповноважених органів, керівників мистецьких шкіл, педагогів та громадських організацій.

Висновки. Мистецькі школи є закладами дошкільної освіти, які відіграють ключову роль у формуванні естетичної свідомості дітей і молоді. Однак їх сучасний стан ускладнений через низку проблем, таких як скорочення кількості, обмежений доступ до мистецьких ресурсів, недостатня кількість кваліфікованих викладачів, фокус на оцінках, недостатнє розуміння сучасного мистецтва, брак інклюзивності, відсутність стимулювального середовища.

Для подолання цих проблем пропонується комплекс заходів, який включає відновлення та розширення мережі мистецьких шкіл, запуск програм навчання та підготовки вчителів мистецтва, зміну підходів до оцінювання, поширення інтердисциплінарної освіти, оновлення програм і навчальних матеріалів з урахуванням сучасних мистецьких тенденцій, забезпечення виконання норм законодавства щодо інклюзивної освіти, а також створення мистецьких центрів для обміну ідеями, спільної роботи над творчими проєктами.

Практичне значення цього дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СВІТОБАЧЕННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

для подальшого удосконалення системи позашкільної мистецької освіти в Україні та поліпшення умов формування естетичного світобачення у дітей та молоді через мистецьку освіту. Це допоможе забезпечити якісну й доступну мистецьку освіту для молодого покоління, що має важливе значення для розвитку естетичної свідомості та культури в сучасному суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брилін Е. Естетична свідомість як ознака фахової майстерності майбутнього учителя. *Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень* : зб. наук. пр. Вінниця, 2013. Вип. 1. С. 146–150.

2. Горохова О.В. Аксиологічна сутність естетичної свідомості. *Практична філософія: науковий журнал*. 2006. № 4. С. 130–135.

3. Мистецькі школи. Державна служба статистики України. 2018. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/cltr_rik/cltr_u/shkev_u.html

4. Понад 1,6 тис. об'єктів культурної інфраструктури України постраждали через російську агресію – Мінкультури. Інтерфакс. 2023. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/932148.html>

5. Попудрибко Н. Як працюватимуть музичні школи, коледжі та ліцеї в умовах війни. Суспільна культура. 2022. URL: <https://suspilne.media/278793-ak-pracuvatimut-muzicni-skoli-koledzi-ta-licei-v-umovah-vijni-derzmistectv/>

6. Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад : Постанова КМУ від 6 травня 2001 р. № 433. ВРУ. 2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2-001-%D0%BF#Text>

7. Про затвердження Положення про мистецьку школу : Наказ МКУ від 9 серпня 2018 р. № 686. ВРУ. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18#Text>

8. Початкова мистецька освіта. Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти. 2023. URL: <https://www.dnmczkmo.org.ua/mystetska-osvita/pochatkova-mystetska-osvita/>

9. Початкова та профільна мистецька освіта. Державне агентство України з питань мистецтва та мистецької освіти. 2021. URL: <https://arts.gov.ua/misteczka-osvita/pochatkova-profilna-misteczka-osvita/>

10. Симоненко С. Учні мистецьких шкіл будуть звільнені від плати за навчання, якщо хтось з батьків загинув під час захисту України. Сайт міста Біла Церква. 2023. URL: <https://www.04563.com.ua/news/3612385/ucni-misteckih-skil-budut-zvilneni-vid-plati-za-navcanna-akso-htos-iz-batkiv-zaginuvt-pid-cas-zahistu-ukraini>

11. Стукало О. Музика, яка об'єднала: як завдяки меценатам з Німеччини та України переродилася Бучанська школа мистецтва. Рубрика. 2023. URL: <https://rubryka.com/article/buchanska-shkola-mystetstv/>

12. Щодо освітнього процесу в мистецьких школах в умовах воєнного стану. МКПІ. 2022. URL: <https://mkip.gov.ua/news/7015.html>

REFERENCES

1. Brylin, E. (2013). Estetychna svidomist yak oznaka fakhovoyi maysternosti maybutnoho uchytylya [Aesthetic consciousness as a sign of professional skill of the future teacher].

Actual problems of modern science and scientific research: coll. of science works. Vinnytsya, Vol. 1, pp. 146–150. [in Ukrainian].

2. Horokhova, O.V. (2006). Aksiolohichna sutnist estetychnoyi svidomosti [Axiological essence of aesthetic consciousness]. *Practical philosophy: a scientific journal*. No. 4, pp. 130–135. [in Ukrainian].

3. Mystetski shkoly (2018). [Art schools]. State Statistics Service of Ukraine. Available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/cltr_rik/cltr_u/shkev_u.html [in Ukrainian].

4. Pонад 1,6 tys. obyektiv kulturnoyi infrastruktury Ukrayiny postrazhdaly cherez rosiysku ahresiyu – Minkultury (2023). [More than 1.6 thousand objects of cultural infrastructure of Ukraine were damaged due to Russian aggression – Ministry of Culture]. Available at: <https://interfax.com.ua/news/general/932148.html> [in Ukrainian].

5. Popudribko, N. (2022). Yak pratsyuvatymut muzychni shkoly, koledzhi ta litseyi v umovah viyny [How music schools, colleges and lyceums will work in the conditions of war]. *Social culture*. Available at: <https://suspilne.media/278793-ak-pracuvatimut-muzicni-skoli-koledzi-ta-licei-v-umovah-vijni-derzmistectv/> [in Ukrainian].

6. Pro zatverdzhennya pereliku typiv pozashkilnykh navchalnykh zakladiv i Polozhennya pro pozashkilnyy navchalnyy zaklad: Postanova KМУ vid 6 travnya 2001 r. № 433 (2001). [On the approval of the list of types of extracurricular educational institutions and the Regulations on extracurricular educational institutions: Resolution of the CMU dated May 6, 2001 No. 433]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

7. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro mystetsku shkolу: Nakaz MKU vid 9 serpnya 2018 r. № 686 (2018). [On the approval of the Regulation on the art school: Order of the MKU dated August 9, 2018 No. 686]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18#Text> [in Ukrainian].

8. Pochatkova mystetska osvita (2023). [Elementary art education]. State Agency of Ukraine for Arts and Art Education. Available at: <https://www.dnmczkmo.org.ua/mystetska-osvita/pochatkova-mystetska-osvita/> [in Ukrainian].

9. Pochatkova ta profilna mystetska osvita (2021). [Primary and professional art education]. State Agency of Ukraine for Arts and Art Education. Available at: <https://arts.gov.ua/misteczka-osvita/pochatkova-profilna-misteczka-osvita/> [in Ukrainian].

10. Symonenko, S. (2023). Uchni mystetskykh shkil budut zvilneni vid platy za navchannya, yakshcho khtos z batkiv zahynuv pid chas zakhystu Ukrayiny [Students of art schools will be exempted from tuition fees if one of their parents died during the defense of Ukraine]. *The site of the city of Bila Tserkva*. Available at: <https://www.04563.com.ua/news/3612385/ucni-misteckih-skil-budut-zvilneni-vid-plati-za-navcanna-akso-htos-iz-batkiv-zaginuvt-pid-cas-zahistu-ukraini> [in Ukrainian].

11. Stukalo, O. (2023). Muzyka, yaka obyednala: yak zavdyaky metsenatam z Nimechchyny ta Ukrayiny pererodylasya Buchanska shkola mystetstv [Music that united: how the Buchansk School of Arts was reborn thanks to patrons from Germany and Ukraine]. *Heading*. Available at: <https://rubryka.com/article/buchanska-shkola-mystetstv/> [in Ukrainian].

12. Shchodo osvitnoho protsesu v mystetskykh shkolakh v umovah voyennoho stanu (2022). [Regarding the educational process in art schools under martial law]. Available at: <https://mkip.gov.ua/news/7015.html> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.06.2023